

УДК: 316.7

## **ЕВРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ ПРИ ВИВЧЕННІ ФЕНОМЕНУ ПУБЛІЧНОГО**

**Засць Дмитро Олександрович** – аспірант соціологічного факультету кафедри соціології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

*У статті наголошується на тому, що сучасність характеризується все більшим ускладненням соціальної організації та зростанням варіативності культурних патернів. За цих умов зазнають змін або з'являються принципово нові феномени соціального життя, що вимагає перегляду або створення нових концепцій та способів теоретизування. Головна увага приділяється феномену публічного у контексті сучасних культурних змін. На прикладі концепцій "публічної сфери" Ю. Габермаса і "публічного простору" Х. Арендт проблематизується класичний підхід як адекватний пізнавальний інструмент. Розглянуто евристичні можливості соціокультурного підходу та аргументовано ефективність його використання при вивченні публічного.*

**Ключові слова:** публічність, публічне, соціокультурний підхід, культурна форма.

*В статье показано, что современность характеризуется все большим усложнением социальной организации и ростом вариативности культурных паттернов. В этих условиях претерпевают изменения или появляются совершенно новые феномены социальной жизни, что требует пересмотра или создания новых концептов и способов теоретизирования. В центре внимания автора находится феномен публичного в контексте современных культурных изменений. На примере концепций "публичной сферы" Ю. Хабермаса и "публичного пространства" Х. Арендт проблематизируется классический подход как адекватный познавательный инструмент. Рассмотрены эвристические возможности социокультурного подхода и аргументирована эффективность его использования при изучении публичного.*

**Ключевые слова:** публичность, публичное, социокультурный подход, культурная форма.

*Modernity is characterized by increasing complexity of social organization and growing of cultural patterns' variability. Under these conditions it is changing or emerging completely new phenomena of social life that requires a reviewing or producing new concepts and ways of theorizing. This article discusses the phenomenon of the public in the context of contemporary cultural change. It is being spoken of the Habermas' concept "public sphere" and Arendt's "public space" it is problematized the classical approach as an adequate cognitive tool. It is given the heuristic capabilities of the sociocultural approach and argued for the effectiveness of its using in the study of the public.*

**Keywords:** publicness, the public, sociocultural approach, cultural form.

Говорити про публічність не має сенсу, якщо ти не робиш це публічно. Та що саме означає говорити "публічно"? Певно, для широкого загалу, тоді публічним є те, що піддається розголосу на публіці. На противагу такому загальному розумінню ця стаття є спробою описати публічне як те, що *утворює* цю публіку, формує візерунки її *спільного, етичного та можливого*. Щоб продемонструвати це, ми звернемося до теоретичних напрацювань класиків вивчення публічності та сучасних вчених<sup>1</sup>, але головним завданням даної роботи є доведення необхідності та можливостей вивчення феномену публічного у перспективі соціокультурного підходу із застосуванням його основних категорій.

Класична дефініція публічності, запропонована Юргеном Габермасом, визначає її як один із основоположних демократичних принципів, фундаментальна значущість якого для взаємодії у соціально-політичній, економічній та культурній сферах суспільства полягає у конституюванні відкритості для кожного процесу аргументованої дискусії спільних питань та у перетворенні таким чином дискусії громадян у взаємопов'язані практики артикуляції та присвоєння своїх прав [9]. Остання частина цієї дефініції адресує до обов'язкової політичної складової таких вільних дискусій. Саме завдяки публічності "спільнота відтворює себе через політизовані акти культурного обміну", - пише Малкольм Майлз, сучасний послідовник Габермаса [14, с. 147]. У випадку "політизації" поняття публічності її розуміння

© Засць Д.О., 2011

<sup>1</sup> Це роботи М. Волцера [18], Дж. Вейнтрауба [19], А.М. Янг [17], Р. Дойч [6], Д. Хайден [12], Дж. Джейкобс [2], Н. Фрейзер [7], К. Івесона [13].

упорядковується, перш за все, потребою визначення її політичних можливостей. Тоді публічність інтерпретується як сфера соціального життя, в якій може сформуватися суспільна думка, як одна з найголовніших іманентних можливостей публічності або публічної сфери<sup>2</sup> за Ю. Габермасом. Німецький філософ та соціолог, розмірковуючи про цей соціальний феномен, апелює до функцій критики і контролю над державною владою, які уможливаються у публічній сфері ("public sphere") [9]. При цьому функції критики здійснюються здебільшого неформально, за винятком участі в офіційно призначених виборах. Таким чином, публіка як джерело і носій громадської думки, конститується у вигляді громадянського суспільства поза санкціонованого (нормативного) волевиявлення громадян. Публічні сфери формуються в процесі будь-якої розмови, коли приватні особи беруть участь в обговоренні важливих на суспільному рівні проблем, таким чином перетворюючись на публіку<sup>3</sup>: "...публічна сфера диференційована на рівні в залежності від щільності комунікаційної складності, і діапазони - від епізодичних публік, які ми можемо знайти в тавернах, кав'ярнях або на вулицях, на випадкових або запланованих громадських зборах, особливо презентаціях та заходах, таких як театр, рок-концерти, вечірки або церковні з'їзди, до абстрактної публічної сфери ізольованих читачів, слухачів і глядачів розкиданих по великій географічній області, і зібраних лише через засоби масової інформації" [10, с. 373-374].

Отже, публічність Габермас бачить як мережу вільних асоціацій, які діють поза політичними партіями та засобами масової інформації, пов'язаними з владою. Ці асоціації мають функціонувати поза класовою структурою та утворюватись неадміністративним шляхом, а на базі спільних інтересів з метою цивілізованого спілкування у демократичному форматі. Особливістю публічності у Новий час, як зауважує автор, є те, що "вона розглядається як одна зі структур громадянського суспільства, яка націлена на автономізацію свого функціонування, тобто незалежність від громадянського суспільства, та збереження смислу політичної публіки й самої мети демократичного формування волі" [9, с. 73].

З цієї цитати стає очевидним, що у визначенні публічного Габермас все ж таки концентрується на політичному аспекті громадського життя: формуванні політичної волі, критиці функціонування політичної системи та здійсненні колективних політичних дій. Для Габермаса це головні властивості публічної сфери і найважливіші цілі для "освіченої публіки". Але чи повинні ми обмежувати себе в розумінні цього складного феномену лише розглядом його політичної складової та функції? Публічність може бути розглянуто, у першу чергу, з точки зору особистої *самодостатності*, тобто як місце-час спілкування, упорядкованого певним етикетом, композицією та метою. Самодостатність лежить в основі диференціації публічності за Майклом Волцером [18]. Вчений виділяє цілеспрямовану ("single-minded") публічність – засіб задоволення потреб (шоссе, "фаст-фуди", торговельні моли, виставкові центри, художні галереї, музеї й т.п.), та відкриту ("open-minded"), самоцінну поліфункціональну публічність міських подвір'їв та соціальних медіа, Інтернет-кафе та дитячих майданчиків, станцій метрополітену та студентських гуртожитків. Чи не є габермасівський погляд в такому разі одномірним, в той час як публічність має бути розглянуто значно ширше?

Публічність, як її розуміє Ханна Арендт, є чимось більше, ніж політика – "вона об'єднує людей у соціальне ціле" [1]. Тільки в публічній сфері ("public realm"), впевнена дослідниця, виникає можливість конструювання чогось *нового*, так само як і формування колективної ідентичності. Відмінності у підходах полягають також у тому, що для Арендт в описі публічного важливі просторові поняття (наприклад, "простір появи", "місто і його стіни" [1]). Габермас вважає необхідним описувати публічне як віртуальний феномен, чие виникнення пов'язано з тими, хто читає, пише та інтерпретує (так звана "освічена публіка"), і чий розвиток спричинений поширенням друкованих видань. Для Арендт публічний простір є ареною дій людей, що виконуються ними у присутності одне до одного. Тому публічність пов'язана з безпосередньою взаємодією індивідів, які поділяють спільну систему цінностей, що стає запорукою адекватної інтерпретації дій один одного. Навпаки, Габермас розуміє публічну сферу як принципово позаособистісний (інтерсуб'єктивний) феномен, у якому не стільки здійснюються дії у буквальному розумінні, скільки відбувається комунікація, обмін інформацією, думками. Подібно до життєвого світу в цілому, публічна сфера, за Габермасом, відтворюється за допомогою комунікативної дії, для чого достатньо володіння спільною мовою.

Однак, в цілому погляди класиків вивчення публічного – Габермаса та Арендт – перетинаються і використовують два базових види інтерпретації:

<sup>2</sup> В оригінальних текстах Габермаса він використовує поняття «Offentlichkeit» (яке може перекладатись як публічна сфера) та родове поняття «Цffentlichkeit»-може перекладатись як «публічність», так і «відкритість»[9].

<sup>3</sup> Можна сказати й по-іншому: громадяни (не професіонали, не бюрократи) стають публікою, коли мають справу з питаннями, що представляють спільний – публічний інтерес.

- По-перше, публічне - це те, що відкрито або очевидно, доступно іншим як протиставлене прихованому або видаленому (останні утворюють "приватне");
- По-друге, публічне – колективне та впливає на інтереси колективу, на протидію індивідуальному, окремому, приватному [19].

Цілком логічними для даної – класичної – моделі розуміння публічного стають пошуки ідеального прототипу публічного товариства та його співставлення з сучасною публічністю. Таким у працях згаданих вчених постає давньогрецький поліс – самоорганізована спільнота вільних громадян, які приймають рішення щодо спільних завдань та розподіляють колективні блага.

Сучасний стан публічності не відповідає цьому ідеалу і трактується негативно. Габермас пише: "з публічної сфери громадянського суспільства сформувалася деполітизована соціальна сфера, в якій державні та соціетальні інститути змішалися в єдиний функціональний комплекс, який вже не може бути диференційованим згідно з критеріями публічного та приватного. Єдине, що нам залишається, спостерігати процес поляризації соціальної та інтимної сфер" [9, с. 148].

Це твердження має два важливі висновки. Перший стосується занепаду публічного і паралельної кризи приватного. Другий підкреслює суміжність, навіть онтологічну спорідненість цих феноменів соціальної реальності. Справа в тому, що будь-яка публічна ситуація не тотожна простій колективності: публічність, так би мовити, виростає з приватності. Вона утворює особливий топос соціальності. Єдиним місцем, звідки туди можливо потрапити, є приватна сфера. Отже, публічність та приватність не тільки протилежні, але й взаємообумовлені. Як підкреслює Ю. Габермас, публічна сфера є гарантією підтримання автономії приватності у суспільстві, а в цій якості – протидією офіційній владі та ринку.

Занепад публічного та приватного, рівнозначних соціальних фактів, викликаний погіршенням якості (або слабкістю) публічних дебатів і дискусій, головним чином, в засобах масової інформації (послідовники Габермаса приписують ту ж слабкість і новими соціальними медіа). Під якістю публічних диспутів мається на увазі їх раціональність, критичність та політична орієнтованість [11]. Песимістичний погляд, притаманний прибічникам критичної соціальної теорії (наприклад, Р. Сеннет, М. Девіс), активує низку аргументів щодо неспроможності сучасних телевізійних, читацьких та Інтернет-публік відповідати цим критеріям дискурсу. Йдеться про глобальні процеси "комерціалізації", "медіатизації" та "деполітизації" публічної сфери<sup>4</sup>. Процеси "карнавалізації" повсякденного життя, "міфологізації" політики, зростаючого популізму, перетворення публіки з культуро-проблематизуючої на культуро-споживчу, зміни дискурсу критичної публіки на публічну сповідь про інтимне життя заради, хай і тимчасової, але популярності, того, що відображає термін "publicity" (побутового або буквального розуміння публічності). Як наслідок – публічність втрачає необхідний для демократичного розвитку рівень якості.

Дуже складно щось протиставити цим аргументам. Дійсно, в тому, що відбувається у просторі сучасних парків, кав'ярень, пабів, на міських площах, у молах, благо-сфері, соціальних мережах рідко зустрінеш місце для політичної аналітики, раціональної критики та пошуку шляхів більш гуманної організації життя, нового історичного консенсусу. Але, повертаючись до головного завдання статті, ми спробуємо спрямувати наш погляд за межі класичної моделі теоретизування публічності. І, перше, що в такому випадку, вимагає перегляду, це ідеал публічності та відповідні йому критерії якості.

Чи існувала хоч колись ідеальна публічна сфера? – провокативне питання й одночасно назва статті сучасного історіографа публічності Майкла Шадсона. Дослідник пише: "міркування про умови та можливості для більш раціональної та критичної, чесної та чистої у помислах політичної практики у наш час не виграє з підтримки ілюзій про характер публічної сфери минулих днівполітичний дискурс не став більш поміркованим та критичним" [16, с. 160]. Відома феміністка та дослідниця фемінного Ненсі Фрейзер запевняє нас, що "буржуазна публіка ніколи не була публічністю. Завжди було присутнє різноманіття конфліктуючих публік, їх стосунки – це біографія суперечок" [7, с. 116].

Наступне питання полягає в тому, чому саме раціональність та критика політично ангажованих дискусій виступають у ролі критеріїв якості публічності. Ентоні Гідденс таким чином проблематизує саму сутність концепції Габермаса: "якщо "раціоналізація" означає впорядкування світу за універсальними принципами, яким чином ці принципи можуть бути універсально обґрунтованими?" [8, с. 104]. Отже, хто, власне, має право ці критерії встановлювати? Американський політичний дослідник Альфред Скотт проводить паралелі між просвітницьким прагненням Габермаса та міфотворчістю: "Габермасівські концепти – це намагання реконструювати міфи та/або релігійний досвід" [15, с. 79].

Іншими словами, критика сучасної публічності викриває не стільки притаманні вади, скільки недостатність класичної концепції публічності. Наведеними запереченнями ми мали на меті

<sup>4</sup> Докладніше про кожний з них див. [3].

продемонструвати також її тотальність, тобто намагання звести складний за композицією, контекстуальний і ситуативно обумовлений феномен, чи радше процес публічного до нормативних аспектів інституціоналізації політичної волі об'єднань та асоціацій громадянського суспільства шляхом досягнення ідеальних дискурсивних ситуацій.

Обмеженість класичної моделі виявляється при аналізі сучасних публічностей, таких, наприклад, як інформаційний Інтернет ресурс "Ушакіді"<sup>5</sup> ("Ushahidi" - свідчення на суахілі), який не має відношення до політики, не ставить за мету емансипацію певної етно-культурної меншини та привласнення нових громадянських прав, але є доступним ресурсом та відкритим простором, де публіка об'єднана навколо розповідей про те, що з ними відбувається - або навколо них - під час стихійних лих або надзвичайних ситуацій.

Цей проект народився після виборів в Кенії в 2005 році. Ушакіді акумулює життєво важливу інформацію для кенійців в умовах глибокої кризи державних інститутів. З того часу Ушакіді виріс у великий проект з відкритим кодом, що об'єднує велику кількість громад по всьому світу. Так, вона була розгорнута в ДР Конго для контролю заворушень; Аль-Джазіра використовувала її для відстеження насильства в секторі Газа; вона була використана з метою сприяння контролю індійських виборів 2009 року, а також для того, щоб допомогти зібрати звіти про останні глобальні спалахи свинячого грипу.

Будь-хто може поділитися інформацією, як простим текстовим SMS-повідомленням з телефону, фото або відео зі смартфона або доповіддю, представленою в Інтернет, оскільки Ушакіді може збирати інформацію з будь-якого пристрою з цифровим підключенням до даних. Після цього доповідь чи повідомлення надається в режимі реального часу на інтерактивній мапі, яку можна переглянути на комп'ютері або смартфоні. Але найцікавішою можливістю Ушакіді є здатність спільноти брати на себе основне програмне забезпечення і встановити його самостійно відповідно до своїх потреб. Ушакіді надається з відкритим вихідним кодом, будь-яка людина може поліпшити сервіс в будь-якому випадку на свій розсуд. Зростаюча спільнота розробників постійно працює над поліпшенням Ушакіді, у тому числі над залученням власних програм для найбільш популярних мобільних пристроїв сьогодні, щоб зробити цю платформу доступною для якомога більшої кількості людей.

З цього прикладу ми бачимо, що визначення публічного потребує більш тісного наближення до соціальної практики повсякденного життя, а феномен публічного має більш практичне значення для життя спільноти. Публічність – це специфічна соціальна реальність, де індивіди збираються для відкритої дискусії з будь-якого приводу та співучасті в якійсь спільній праці за умови поважного ставлення до приватності один одного. Але виокремивши головні компоненти такого визначення, а саме – комунікацію та колективну дію, розкривши багатовекторність їх практичного застосування публікою, ми все одно залишаємось у "полі тяжіння" класичного підходу Габермаса та Арендт. Проте, звернення до прикладу публічної платформи Ушакіді підштовхує нас до перегляду цих концепцій в контексті процесів сьогодення.

Сьогодення характеризується революцією у сфері соціальної участі, що сприяє виникненню двох основних ситуацій. По-перше, більшість культурної продукції слугує публіці підставою для створення нової (так кожен акт рецелції є пункт виходу до акту експресії). По-друге, нам щоразу все важче сказати, коли починається і коли закінчується участь у соціокультурному житті, хто і коли стає публікою. Ці явища обумовлені наступними процесами:

- зростанням компетенції споживача/ користувача;
- повсюдністю інтерактивних комунікаційних медіа та дешевих пристроїв, що дозволяють створювати образи, звуки, одяг, ІТ-продукти тощо в приватній сфері;
- народженням спільнот споживання – "постмодерних племен"<sup>6</sup> (М. Маффесолі).

Сутність цих процесів закладено до основи публічного простору "Великої ідеї"<sup>7</sup> - українського Інтернет ресурсу, який можливо використовувати для здійснення власних ідей у сфері культури, освіти, екології та економіки міст, розвитку міських спільнот. Платформа "Велика ідея" є інтернет ресурсом, який допомагає не тільки публічно висловити свою ідею, отримати інформаційну підтримку, а й отримати ресурс для її реалізації. Користувач може сформувати команду, оголосити про пошук людських ресурсів через створення вакансій Ідеї, а також вести Блог Ідеї, який розповідатиме про те, як Ідея розвивається.

Розмістивши ідею на сайті користувач стає учасником конкурсу. Найкращі ідеї будуть визначені інтернет-голосуванням й експертним журі та будуть профінансовані з фонду, заснованого проектом. Фонд

<sup>5</sup> Докладніше див.: <http://www.usahidi.com>

<sup>6</sup> Публіки споживачів, користувачів, а не тільки експертів (знавців моди, історії, техніки і т.і.) впливають на виробників продукції, розвиток галузей виробництва або міських районів, просуваючи ідеї й реалізуючи їх колективними зусиллями співінвесторів чи за допомогою міської / регіональної адміністрації.

<sup>7</sup> Докладніше див.: [www.bigggidea.com](http://www.bigggidea.com)

формується із внесків від самої ж спільноти. Головна мета – побудувати таку взаємодію ідей та можливостей спільноти, щоб в результаті сформувався самостійний незалежний інструмент реалізації ефективних та корисних змін життєвого простору, який не потребуватиме сторонньої допомоги. І відповідно, буде позбавлений сторонніх впливів<sup>8</sup>.

Таким чином, сучасна людина є не тільки *споживачем і користувачем* у будь-якому місці і часі, але й творцем нових образів і уявлень, необхідних для того, щоб бути "кимось". Так само і сучасна публіка не є сліпою у "тіні мовчазної більшості" (Ж. Бодрійар), але є творцем свого "спільного", яке необхідне для того, щоб бути "публікою". Змінюються форми участі у житті, культурі і зростає здатність кожного з нас до виробництва культурних текстів, артефактів та ініціювання відкритих дискусій. Ці нові якості публічності мають своє відображення у засобах розуміння цього феномену, що дозволить вирішити завдання адекватного опису та інтерпретації проявів, або форм публічності у різних сферах повсякденного життя.

Вирішення цього складного завдання може бути отримано лише шляхом взаємного врахування і діалогу теоретичних підходів та методологій соціології та суміжних наук. Виходячи з цієї потреби "встановлення" міждисциплінарних мостів, ми намагатимемося поєднати класичну традицію з властивим їй функціональним баченням феномену публічного, сформованого у політичних науках, з інтерпретативним підходом, сформованим у рамках культурної антропології (наприклад, у працях Кліффорда Гірца).

Отже, нам потрібен теоретичний підхід, який би ставив на перше місце гетерогенність, множинність соціального життя і плюралізм підходів до його вивчення, оскільки одномірний погляд класичної моделі не взмозі інтерпретувати багатовимірність живого досвіду. Таким є *соціокультурний підхід*, який дозволить нам сформулювати ключові моменти дослідження публічності на прикладі не тільки політичної сфери, але в численних середовищах повсякденного життя суспільства.

У цій справі найбільш важливим завданням є концептуалізація поняття публічності в перспективі, яку пропонує "соціокультурний підхід" [4]. Для того, щоб зробити це, необхідно специфікувати зв'язок між культурою, суспільством і індивідумом, а це значить розглянути феномен публічного крізь призму "соціокультурної тріади" (за Пітірімом Сорокінім) [5].

Для нас це означає неможливість інтерпретації повсякденних взаємодій і практик індивіда, з одного боку, та об'єктивних соціальних систем, з іншого, у відриві один від одного та від природи та характеру певного культурного середовища. Трактуювання публічності, в такому разі, не обмежується лише визначенням її політичної функції. Тепер ми можемо сказати, що суспільство (у формі соціальних структур та інститутів), культура (за допомогою значень, смислів, символів та норм) і особистість як актор є трійністю в єдності і єдність в трійності. Коли ця єдність домінує в аналітичному підході, наші пізнавальні "окуляри" наведені в унікальне положення, яке дає можливість інтерпретації публічності вже не тільки і не стільки як феномену політичного життя, але феномену соціокультурного.

Використання даної теоретико-методологічної матриці змушує по-іншому опрацювати поняття публічності, неминуче викликаючи його модифікацію, яка відображає особливості соціально-історичного розвитку та соціокультурної ситуації певного місця. Місце, як відомо, задає формат гри, проте, ми не наполягаємо на тому, що місце (поле) важливіше того, що в ньому відбувається. Свобода, що виявляється у грі, виявляється у можливості створення *іншого* правила, формату відносин, нарешті, порядку.

Це нове опрацювання можливо завдяки введенню в аналіз основних категорій соціокультурного підходу, а саме понять "культурної форми" та "репрезентативної культури".

Як відомо, поняття репрезентативної культури було запропоновано німецьким філософом Фрідріхом Тенбруком в 1970-90 рр. ХХ століття. Тенбрук пише: "культура є соціальним фактом остільки, оскільки вона є репрезентативною культурою, тобто виробляє ідеї, значення і цінності, які є дієвими в силу їх фактичного визнання". Юлія Сорока, розвиваючи цю ідею як центральну для традиції соціокультурного аналізу, аргументує значимість цього поняття через положення про те, що "... суспільство існує лише у культурній репрезентації. Соціальні структури та інститути, система статусів існують і функціонують, оскільки втілюють представлені в культурі ідеї, значення та цінності ... Розуміння культури як репрезентативної дозволяє операціоналізувати ідею соціокультурної єдності та тріади, не протиставляючи культуру і суспільство" [4, с. 117].

Концепція культурної форми, представлена у працях соціолога культури Леоніда Іоніна, дозволяє охопити культуру, втілену в житті конкретної соціальної спільноти. "Культурна форма, - пише Ю. Сорока – послідовник та критик ідей російського колеги, - це культура групового життя" [4, с. 118]. Центральною

<sup>8</sup> Докладніше про принцип дії див.: <http://www.bigggidea.com/efir/235/>

ідеєю тут виступає єдність зовні спостережуваних і внутрішніх аспектів культурної форми: ритуалів, інститутів, норм поведінки, з одного боку, і ідей, значень, цінностей, з іншого. Культурна форма виявляється кінцевим джерелом значень, вона вибудовує межі будь-якої соціальної дії, процесу чи феномену, у тому числі, й публічності.

Звернення до концепції культурної форми і поняття репрезентативної культури надає інструменти для аналізу конкретних форм публічності, локальних публічних ситуацій і просторів.

Феномен публічності розглядається нами як такий, що існує на перетині трьох рівнозначних елементів: суспільства, культури і людини – соціокультурної тріади. Інтерпретація публічного неможлива без урахування цих трьох складових.

Виходячи з цього пропонуємо авторське трактування публічного. По-перше, це символічно заданий та символічно структурований тип соціальних відносин, по-друге, це публіка: соціальна спільнота або тимчасове зібрання людей, інтегрованих базовими елементами соціальності -- спілкуванням та ідеєю "спільного", і, по-третє, це поле дискурсивної взаємодії, в якому водночас забезпечується можливість відкритої (опосередкованої чи ні) участі, колективної дії, і зберігається дистанція між приватністю один одного.

Публічність – це феномен соціального життя, який не завжди присутній в ньому, він з'являється разом з появою автономної індивідуальності, тобто публічність далека від натурального стану речей. Це соціокультурна реальність, особливість якої полягає у символічній природі будь-якої дії, яка відкрита для участі людей та забезпечує обмін культурним досвідом різноманітного "іншого". Це реальність переходу і, разом з тим, вибору.

**ЛІТЕРАТУРА:** 1. Арндт Х. VITA ACTIVA, Или о деятельной жизни [Електронний ресурс] / Ханна Арндт – СПб.: Алетейя. – 2000. – Режим доступу: [http://onrevolution.narod.ru/arendt/vita\\_activa2.htm](http://onrevolution.narod.ru/arendt/vita_activa2.htm) 2. Джекобс Дж. Назначение тротуаров: безопасность [Електронний ресурс]/Дж. Джекобс// Логос. – 2008. - № 3. – С. 3-23. – Режим доступу: [http://www.intelros.ru/pdf/logos\\_03\\_2008/01.pdf](http://www.intelros.ru/pdf/logos_03_2008/01.pdf) 3. Заєць Д. Мистецтво публічності: до нового формату соціологічної інтерпретації/ Заєць Д. // Український соціум. – 2010. – 2(33). – С. 20-32. 4. Сорока Ю.Г. Видеть, мыслить, различать: социокультурная теория восприятия / Сорока Ю.Г. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – 2010. – 336 с. 5. Сорокин П. А. Родовая структура социокультурных явлений / Сорокин П.А. // Сорокин П.А. Человек. Цивилизация. Общество. – М.: Политиздат, 1992. – 543 с. 6. Deutsche, R 2002, Evictions: Art and Spatial Politics, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, England. 7. Frazer, N 2005, 'Rethinking the Public Sphere', in Habermas and the Public Sphere, The MIT Press, Massachusetts, and London, England, pp. 112-132. 8. Giddens, A 1985, 'Reason without Revolution?', in Habermas and Modernity, edited with an Introduction by Richard J. Bernstein, Polity Press, pp. 95-125. 9. Habermas, J 1988, Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society, MIT Press, Cambridge, Massachusetts. 10. Habermas, J 1996, 'Between Facts and Norms. Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy', The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, pp. 373-374. 11. Habermas, J 2005, 'Further Reflections on the Public Sphere', in Habermas and the Public Sphere, The MIT Press, Massachusetts, and London, England, pp. 421-466. 12. Hayden, D 1995, The Power of Place: Urban Landscapes as Public History, The MIT, Cambridge, Massachusetts, London, England. 13. Iveson, K 2008, Publics and the City, RGS-IBG Book Series, UK. 14. Miles, M 2009, 'Public Spheres', A Haratyunyan & K Horschelmann & M Miles (ed.), Public Sphere After Socialism, Intellect Bristol, UK /Chicago USA, pp. 133-150. 15. Scott, A 1995, Ideology and the new social movements, Routledge, London and New York. 16. Schudson, M 2005, 'Was there ever the public sphere?', in Habermas and the Public Sphere, The MIT Press, Massachusetts, and London, England, pp. 143-164. 17. Young, IM 1995, 'City Life and Difference', in Ph Kasinitz (ed.), Metropolis. Center and Symbol of Our Times, University press, New York, pp. 250-270. 18. Walzer, M 1995, 'Pleasures and Costs of Urbanity', in Ph Kasinitz (ed.), Metropolis. Center and Symbol of Our Times, University press, New York, pp. 320-331. 19. Weintraub, J 1995, 'Varieties and Vicissitudes of Public Space', in Ph Kasinitz (ed.), Metropolis. Center and Symbol of Our Times, University press, New York, pp. 280-320.